

MATEUSZ DRÓŹDŹ

ZAKRES PRZEDMIOTOWY KONWENCJI
NARODÓW ZJEDNOCZONYCH W UMOWACH
MIĘDZYNARODOWEJ SPRZEDAŻY TOWARÓW

I. „Międzynarodowa umowa” sprzedaży towarów

Unifikacja prawa jest w dzisiejszych czasach jednym z najważniejszych zadań legislacji. Proces ten dotyczy szczególnie uregulowania normatywnego transakcji handlowych. Jednym z najistotniejszych aktów prawnych, będących zarazem wzorowym przykładem unifikacji prawa, jest Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów¹. Określa ona prawne rozwiązania, m.in. jednej z najistotniejszych kwestii praktycznych, tj. skutków niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Umowa ta jest przykładem ujednolicania prawa za pomocą instrumentów prawnomiędzynarodowych, które mają moc powszechnie obowiązującą także na terenie Rzeczypospolitej Polski. Przede wszystkim jednak jest ona instrumentem prawnym, który wywiera znaczący wpływ na transakcje handlowe zawierane pomiędzy podmiotami prywatnymi, prowadzącymi działalność gospodarczą w różnych państwach.

Oparcie polskiej gospodarki na zasadach społecznej gospodarki rynkowej umożliwia polskim przedsiębiorcom nawiązywanie licznych stosunków handlowych z podmiotami zagranicznymi. Częstym efektem powyższych relacji jest zawarcie umowy sprzedaży towarów, która w języku potocznym jest nazywana „międzynarodową umową sprzedaży”. Prawem właściwym dla takiego typu czynności prawnej jest wskazana powyżej konwencja, która w Polsce weszła w życie w dniu 1 czerwca 1996 r. Należy podkreślić, że przedmiotowa umowa międzynarodowa jest prawem powszechnie obowiązującym i w przypadku, gdy polski przedsiębiorca nie wyłączy jej zastosowania, przepisy konwencji w określonym przez nią zakresie będą regulować zawartą przez niego umowę sprzedaży towarów.

---

¹ Konwencja z dnia 11.04.1980 r. – Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*) (Dz. U. z 1997 r. Nr 45, poz. 287), dalej jako CISG, konwencja.

II. Zakres regulowania konwencji

Zakres obowiązywania konwencji wiedeńskiej został uregulowany przede wszystkim w art. 1–6 oraz w art. 100 CISG². Zgodnie z treścią normatywną powyższych przepisów należy wskazać, że konwencja znajdzie zastosowanie, jeżeli zostaną spełnione łącznie następujące przesłanki:

- a) zawierana czynność prawna musi być kontraktem sprzedaży (*contract of sale of goods*),
- b) podmioty zawierające powyższy kontrakt muszą mieć stałe miejsce prowadzenia działalności handlowej (*place of business*) bądź też miejsce stałego pobytu (*habitual residence*) w różnych państwach,
- c) zawierany kontrakt musi mieć związek z państwem konwencyjnym (*contracting state*),
- d) zastosowanie CISG nie zostało wyłączone na podstawie oświadczeń stron (*party autonomy*),
- e) propozycja umowy została złożona w dniu lub po dniu wejścia w życie konwencji (tzw. *temporal scope of application*)³.

Zgodnie z treścią wymienionych przesłanek należy wskazać, iż zakres zastosowania niniejszego aktu normatywnego będzie zależny od trzech czynników: typu transakcji, charakteru oraz lokalizacji podmiotu, a także od przedmiotu regulacji⁴.

2.1. Kontrakt sprzedaży towarów

Przedmiotem regulacji konwencji jest umowa sprzedaży. Ten akt normatywny nie określa jednak jej definicji. Zgodnie z wykładnią językową oraz funkcjonalną⁵ art. 30 oraz art. 53 konwencji należy wskazać, że umowa sprzedaży w rozumieniu CISG oznacza zobowiązanie sprzedawcy do dostarczenia towarów i przeniesienia ich własności na kupującego, ten zaś zobligowany jest do odebrania towarów

---

² Przy ustalaniu zakresu konwencji w większości literatury polskojęzycznej pomija się art. 100 CISG. Powyższy przepis stanowi jednak jeden z elementów przedmiotowej tematyki. Określa on zakres czasowy obowiązywania konwencji wobec danego państwa członkowskiego. Por. np. Ł. Żarnowiec, *Problematyka ważności umów podlegających konwencji wiedeńskiej z 11 V 1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów*, Katowice 2008, s. 20; W. Kocot, *Zawieranie umów sprzedaży według Konwencji Wiedeńskiej*, Warszawa 1998, s. 9.

³ Z kolei S.J. Martin-Davidson podaje, że przesłanką warunkującą zastosowanie konwencji jest także ważność umowy na gruncie przepisów wewnętrznych (*valid under controlling law apart from CISG*). Zob. S.J. Martin-Davidson, *Selling Goods Internationally: The Scope of the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods (CISG)*, *Comparative Law eJournal* 2008, vol. 9, s. 5.

⁴ Zob. E.H. Reiley, *International Sales Contracts. The UB Convention and Related Transnational Law*, Durham 2008, s. 25. Jednakże za trzecią przesłankę uważa on nie przedmiot regulacji, a naturę spornych kwestii (*nature of the disputed issue*).

⁵ Zob. W. Popiołek, *Obowiązek przyjęcia dostawy towaru w projekcie „Zasad europejskiego prawa umów” i w Konwencji ONZ o międzynarodowej sprzedaży towarów*, (w:) *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Jerzemu Rajskiemu*, Warszawa 2007, s. 564.

i zapłacenia ceny⁶. Z samej konwencji wynika także, iż znajdzie ona zastosowanie do różnych rodzajów wskazanej dwustronnej czynności prawnej, tj. sprzedaży według wzoru lub próbki (art. 35 ust. 2 lit. c), sprzedaży specyfikacyjnej (art. 65), sprzedaży towarów partiami (art. 73)⁷. Należy także podkreślić: współczesne transakcje kupna i sprzedaży oraz warunki, w jakich one przebiegają, powodują pojawianie się coraz to nowych rodzajów umowy sprzedaży. W konwencji brak jednak regulacji rozstrzygających kwestię stosowania wobec nich przepisów konwencji. W doktrynie oraz jurysprudencji podnosi się, iż zakwalifikowanie poszczególnego rodzaju umowy sprzedaży do zakresu konwencji należy dokonywać *ad casum*⁸.

Zakres zastosowania konwencji został poszerzony także o umowę dostawy uregulowaną w art. 3 ust. 1 CISG. Przepis ten zawiera fikcję prawną, iż na gruncie konwencji, za kontrakt sprzedaży uważa się także umowę dostawy towarów przewidzianych do wytworzenia lub wyprodukowania, jeżeli zamawiający zobowiązał się⁹ do dostarczenia zasadniczej¹⁰ części materiałów niezbędnych do ich wykonania lub wyprodukowania. Na podstawie art. 3 ust. 2 CISG za kontrakt sprzedaży będzie uważana także tzw. umowa mieszana (*mixed contract*), która zawierać będzie w sobie zobowiązanie do dostarczenia towaru oraz świadczenia usług¹¹. Zgodnie z art. 3 ust. 2 *in fine* konwencji wskazana powyżej czynność prawna będzie podlegać jej unormowaniom jedynie w przypadku, jeżeli przeważająca¹² część zobowiązań strony dostarczającej towar nie polega na zapewnieniu siły roboczej lub świadczeniu innych usług¹³.

---

⁶ Zob. np. Ł. Żarnowiec, *Problematyka ważności...*, s. 22; J. Rąjski, *Jednolite prawo międzynarodowej umowy sprzedaży towarów*, PPH 1996, nr 3, s. 1; J. Hermanowski, J.D. Jastrzębski, (w:) *Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów. Konwencja wiedeńska. Komentarz*, I.J. Mitrocuk (red.), Warszawa 1997, s. 38.

⁷ Zob. J. Napierała, (w:) A. Koch, J. Napierała, *Prawo handlowe. Spółki handlowe. Umowy gospodarcze*, Zakamycze 2002, s. 682.

⁸ Por. Ł. Żarnowiec, *Problematyka ważności...*, s. 23; zob. M. Pazdan, (w:) *Konwencja wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów. Komentarz*, M. Pazdan (red.), Zakamycze 2001, s. 44.

⁹ Należy zwrócić uwagę, iż treść art. 3 konwencji została błędnie przetłumaczona. Nie analizując dogłębnie powyższej tematyki należy wskazać, iż zgodnie z art. 87 Konstytucji RP oraz § 11 ust. 1 Rozporządzenia z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wykonywania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych, powyższy przepis należy interpretować zgodnie z treścią wersji angielskojęzycznej. Zob. K. Górny, *Problemy błędnego przetłumaczenia art. 3 Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (CISG)*, PUG 2009, nr 2, s. 29 i n.

¹⁰ Istotność ustala się w każdym przypadku przez porównanie wartości dostarczonych przedmiotów z wartością użytego materiału. Zob. np. J. Napierała, (w:) A. Koch, J. Napierała, *Prawo handlowe...*, s. 683.

¹¹ Por. Ł. Żarnowiec, *Problematyka ważności...*, s. 25.

¹² Przyjmuje się, iż przeważający to taki, którego wartość wynosi ponad połowę wartości całego kontraktu. Zob. J. Napierała, (w:) A. Koch, J. Napierała, *Prawo handlowe...*, s. 683.

¹³ Relacja oraz treść normatywna art. 3 ust. 1 CISG oraz art. 3 ust. 2 CISG jest jednym z najbardziej kontrowersyjnych zagadnień konwencji. Nie analizując szczegółów, należy odrzucić tezę, iż wykładnia art. 3 ust. 1 oraz art. 3 ust. 2 CISG powinna być dokonywana łącznie. Powyższe regulacje swoją hipotezą obejmują dwa różne warunki, w związku z czym regulują one dwie odrębne kwestie. Inaczej P. Huber, (w:) P. Huber, A. Mullis, *The CISG...*, s. 48; zob. P. Schlechtriem, P. Butler, *UN law...*, s. 26.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 konwencji należy wskazać, że ma ona zastosowanie wyłącznie do kontraktów sprzedaży, których przedmiotem jest towar (*goods*). Termin ten w polskiej nauce jest używany przede wszystkim przez przedstawicieli nauk ekonomicznych. W doktrynie prawniczej wskazuje się, że towar w szerokim znaczeniu oznacza rzecz jako przedmiot umowy sprzedaży¹⁴. Jednakże policentryczność systemów prawnych utrudnia ustalenie na gruncie konwencji jego jednolitej definicji oraz zakresu¹⁵. Jednak wskutek dokonywanej harmonizacji prawa w doktrynie przyjęto, iż towar, w rozumieniu konwencji, oznacza materialne przedmioty ruchome¹⁶. Dlatego też, zakres normatywny powyższej umowy międzynarodowej nie obejmuje między innymi umowy sprzedaży nieruchomości czy praw autorskich¹⁷. W jurysdykcji wskazuje się, iż *inter alia* umowa sprzedaży przedsiębiorstwa czy chociażby udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, nie podlegają treści normatywnej konwencji¹⁸.

Należy także wskazać, iż konwencja zawiera katalog *numerus clausus* wskazujący listę rodzajów sprzedaży, które są wyłączone z zakresu jej zastosowania. Wyliczenie to dotyczy wyłączeń ze względu na sposób albo charakter przedmiotu sprzedaży¹⁹. Do pierwszej grupy zaliczamy: sprzedaż licytacyjną (*auction*)²⁰ oraz sprzedaż prowadzoną w drodze egzekucji (*execution*) lub w inny urzędowy sposób (za pomocą tzw. *authority of law*). Zgodnie zaś z art. 2 lit. d, e, f CISG przepisów konwencji nie stosuje się do następujących towarów: papierów wartościowych, akcji, obligacji, weksli, czeków, pieniędzy, energii elektrycznej (łącznie określane jako tzw. *semi-intangibles*), oraz statków, okrętów, poduszkiowców i samolotów. Powyższy przepis w literze „a” wskazuje, iż wyłączone jest także zastosowanie konwencji w stosunku do przedmiotów zakupionych do użytku osobistego, rodzinnego (tzw. *personal and consumer goods*) lub w gospodarstwie domowym, chyba że sprzedawca, w jakimkolwiek czasie przed zawarciem umowy lub w chwili jej zawarcia, nie wiedział i nie mógł wiedzieć, że towary te zostały

¹⁴ W.J. Katner, (w:) *System prawa cywilnego*, t. I, M. Safjan (red.), Warszawa 2007, s. 1200.

¹⁵ Definicja pojęcia *goods* w doktrynie amerykańskiej i angielskiej nie są tożsame. Zob. np. B.A. Garner, *Black's Law Dictionary*, St. Paul 2004, s. 714, który stwierdza, że towar musi mieć charakter materialny. Inaczej np. J.E. Clapp, *Legal dictionary*, New York-Toronto-London-Sydney-Auckland 2007, s. 116, który uważa, że towar może mieć także charakter „wirtualny”.

¹⁶ J. Napierała, *Źródła praw i obowiązków stron umowy międzynarodowej sprzedaży towarów*, RPEiS 1996, nr 4, s. 63. Inni przedstawiciele doktryny podają także, iż towarem w rozumieniu konwencji mogą być np. słońce cyrkowe. P. Schlechtriem, P. Butler, *UN law on International Sales*, Berlin 2009, s. 27. Powyższa problematyka definicji towaru jest także przedmiotem szerokiej dyskusji w doktrynie prawa Unii Europejskiej. Szerzej W. Czapliński, M. Szwarc, (w:) *Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe. Prawo materialne i polityki*, wyd. III, J. Barcz (red.), Warszawa 2006, s. II-46.

¹⁷ Należy podkreślić, że definicja towaru stosowana na gruncie konwencji wiedeńskiej nie jest tożsama z definicją legalną towaru zawartą np. w § 9 – 102(a)(44) *Uniform Commercial Code* czy chociażby w Sec. 61 *Sale of Goods Act*. Na podstawie tego pierwszego przepisu towarem są np.: nienarodzone zwierzęta czy roślina mająca dopiero urosnąć.

¹⁸ Orzeczenie Stołecznego Sądu w Budapeszcie z 19.03.1996 r., UNILEX, rozdz. D. 1996-3.3.

¹⁹ Zob. M. Pazdan, (w:) *Międzynarodowe Prawo...*, s. 132.

²⁰ Wydaje się, że w polskim tłumaczeniu konwencji błędnie określono termin *auction*, jako licytacja. W systemach *common law* oznacza on przetarg. Zob. np. B.A. Garner, *Black's law...*, s. 139.

zakupione w celu takiego użytku. Powyższa regulacja ma charakter subiektywny, tj. decydujące znaczenie ma cel dokonywanego zakupu, a nie charakter nabywanego przedmiotu. Wyłączenie z zakresu konwencji pozostałych przedmiotów oraz sposobów ich sprzedaży jest spowodowane specyfiką rodzaju transakcji.

Kolejnym przedmiotowym ograniczeniem obowiązywania konwencji jest wskazanie *expressis verbis* w art. 4 CISG zakresu jej regulacji, często określanego w doktrynie jako „*external gap*” lub „*limited range of issues*”²¹. Zgodnie z wyżej wskazanym przepisem, konwencja reguluje wyłącznie kwestie zawarcia kontraktu oraz praw i obowiązków sprzedawcy i kupującego, wynikających z dwustronnej czynności prawnej – umowy sprzedaży. Co więcej, litery „a” oraz „b” tego przepisu wskazują, iż konwencja nie obejmuje swoim zakresem między innymi: kwestii ważności umowy lub jej poszczególnych postanowień bądź też zwyczajów, a także skutków w sferze własności, chyba że przepis konwencji wyraźnie stanowi inaczej. Wyłączenie wskazanych instytucji prawnych uzasadnione jest odmiennością wyżej wymienionych kwestii, wynikającą z różnic w poszczególnych systemach prawnych. W związku z powyższym, należy podkreślić, że zakresem konwencji nie będą objęte takie zagadnienia, jak np.: zdolność stron do zawarcia umowy sprzedaży, wady oświadczenia woli, czy chociażby pełnomocnictwo²². Z zakresu konwencji zostały także wyłączone sprawy z tytułu odpowiedzialności sprzedającego za spowodowaną przez towar śmierć lub utratę zdrowia jakiegokolwiek osoby. *A contrario*, należy stwierdzić: wszelkie szkody o charakterze majątkowym (*damage to property*), poniesione przez kupującego, mogą być dochodzone na podstawie konwencji wiedeńskiej²³. *Ratio legis* powyższego przepisu polegało na pozostawieniu kwestii odpowiedzialności sprzedającego za śmierć lub utratę zdrowia uregulowaniom krajowym²⁴.

2.2. Międzynarodowy charakter kontraktu sprzedaży

Wykładnia językowa art. 1 ust. 1 konwencji wskazuje, że znajdzie ona zastosowanie wyłącznie wobec stron, które mają siedziby handlowe (*places of business*) lub miejsce stałego pobytu (*habitual residence*) w różnych państwach. Tak ukształtowana treść normatywna przepisu wskazuje, iż kryterium

²¹ Zob. P. Schlechtriem, P. Butler, *UN law...*, s. 42.

²² W każdym z tych przypadków ich zakres normatywny będzie ustalany przez właściwe prawo krajowe.

²³ Zob. P. Schlechtriem, P. Butler, *UN law...*, s. 40.

²⁴ Por. J. Hermanowski, J.D. Jastrzębski, (w:) *Konwencja Narodów Zjednoczonych...*, s. 55. Zob. P. Schlechtreim, *Uniform Sales...*, s. 34. Powyższa problematyka w poszczególnych systemach prawnych stanowi odpowiedzialność opartą na delikcie. Jednakże w niektórych systemach prawnych jest ona rodzajem odpowiedzialności kontraktowej, np. § 463 *Bürgerliches Gesetzbuch*, czy art. 1645 *Code civil*. W brytyjskim systemie *common law* wyróżnia się odpowiedzialność kontraktową (*product liability in contract*) albo deliktową za produkt (*product liability in tort*). Zob. C. Elliot, F. Quinn, *Tort law*, Edinburgh 2007, s. 177; M. Nesterowicz, *Prawo cywilne USA*, Lublin 1999, s. 14 i n.

„międzynarodowe” ma charakter podmiotowy²⁵. Zgodnie z art. 1 pkt 3 CISG przy ustaleniu zakresu zastosowania powyższych przepisów nie uwzględnia się ani przynależności państwowej stron, ani ich jej statusu cywilnoprawnego czy handlowego.

Sam termin siedziby handlowej nie został w CISG wyjaśniony, w związku z czym trzeba go traktować jako autonomiczne pojęcie konwencyjne²⁶. Wskazany termin ma szerszy zakres niż pojęcie „siedziby osoby prawnej” zastosowane w polskim kodeksie cywilnym. Należy jednak wskazać, że w polskiej doktrynie istnieje pojęcie siedziby prawnej utożsamianej z miejscem, gdzie osoba prawna realizuje swoje podstawowe cele²⁷. Pojęcie siedziby handlowej, np. w systemie amerykańskiego *common law*, oznacza miejsce, w którym wykonywana jest działalność handlowa²⁸. Mając na względzie analizę dokonaną powyżej, należy stwierdzić: na gruncie konwencji siedziba handlowa oznacza miejsce, w którym podmiot wykonuje czynności handlowe realizujące jego podstawowe cele gospodarcze. Miejsce to trzeba utożsamiać z rzeczywistością więzią istniejącą w chwili zawarcia umowy pomiędzy stroną umowy a określonym miejscem²⁹. W doktrynie podkreślono, iż powyższa struktura musi mieć charakter trwały. Dlatego też nie będzie siedzibą handlową miejsce, w którym przygotowano wyłącznie pojedynczy kontrakt³⁰. Za siedzibę handlową mogą być także uważane zależne miejsca prowadzenia działalności, takie jak: agencja (*agency*), filia (*branch*) lub inny zakład kontrahenta (*establishment*)³¹. Dlatego też treść normatywna art. 10 CISG rozstrzyga, iż jeżeli strona ma więcej niż jedną siedzibę handlową, za miejsce właściwe należy uznać to, które ma najściślejszy związek z kontraktem.

Konwencja może mieć zastosowanie także do umów zawieranych pomiędzy osobami fizycznymi prowadzącymi działalność gospodarczą. Art. 10 lit. b CISG stanowi: w sytuacji, gdy strona nie posiada siedziby handlowej, określenie zakresu konwencji odbywa się na podstawie kryterium miejsca zwykłego pobytu strony³², tj. takiego miejsca pozostawania, które cechuje się trwałością, stabilnością i może być obiektywnie potwierdzone.

---

²⁵ A. Tynel, (w:) J. Jakubowski, M. Tomaszewski, A. Tynel, A.W. Wiśniewski, *Zarys międzynarodowego prawa handlowego*, Warszawa 1983, s. 198.

²⁶ E.H. Reiley wskazuje, iż uzyskiwanie pewnych pojęć na podstawie konwencji musi odbywać się w drodze tzw. autonomicznej metody interpretacyjnej (*autonomus method of interpretation*), tj. w ujęciu uwzględniającym potrzebę konwergencji systemów prawnych, nie bazując wyłącznie na podstawie krajowych regulacji. Zob. E.H. Reiley, *International Sales...*, s. 31.

²⁷ J. Frąckowiak, (w:) *System...*, s. 1051.

²⁸ Zob. B.A. Garner, *Black's law...*, s. 1187. Siedziba osoby prawnej w rozumieniu art. 41 k.c. odpowiada definicja tzw. *principal place of business*, tj. miejsce, w którym siedzibę ma główny organ zarządzający.

²⁹ M. Pazdan, (w:) *Konwencja wiedeńska o umowach...*, s. 53.

³⁰ J. Rajski, *Jednolite prawo...*, s. 3.

³¹ *Ibidem*.

³² W polskim tłumaczeniu konwencji termin *habitual residence* przetłumaczono jako „miejsce stałego zamieszkania strony”.

Fakt posiadania przez strony swoich siedzib handlowych w różnych państwach nie będzie uwzględniany, jeżeli nie wynika to z umowy, bądź poprzednich stosunków handlowych kontrahentów. W ten sposób, twórcy konwencji zobowiązali strony kontraktu do przedstawienia wszelkich informacji umożliwiających stwierdzenie, że zawarta czynność prawna będzie dotyczyła sprzedaży międzynarodowej.

2.3. Autonomia stron w zastosowaniu konwencji

Zgodnie z treścią normatywną art. 1 konwencji akt ten ma zastosowanie w przypadku, jeżeli strony mają miejsce pobytu lub siedzibę handlową w państwie konwencyjnym (*contracting state*) bądź też, gdy normy prawa międzynarodowego prywatnego wskazują na zastosowanie konwencji. Wykładnia powyższych przepisów pozwala na stwierdzenie, że CISG ma zastosowanie *ex lege* i jej obowiązywanie nie jest, co do zasady, uzależnione od woli stron kontraktu.

Wyłączenie zastosowania konwencji w przypadku zawarcia dwustronnej czynności prawnej, spełniającej kryteria wskazanego powyżej aktu normatywnego, może mieć miejsce wyłącznie w przypadku wspólnego oświadczenia woli dwóch stron kontraktu (*mutual agreement*), na podstawie upoważnienia zawartego w art. 6 *in principio* konwencji (formuła *total opt-out*)³³. Wskazana podstawa prawna umożliwia zmianę lub uchylenie skutków jakiegokolwiek przepisu konwencji, z wyjątkiem tych wskazanych w art. 12 CISG (*partial opt-out*)³⁴. Mając to na względzie, należy stwierdzić, że wyłączenie zastosowania konwencji może mieć miejsce wyłącznie w przypadku zamieszczenia przez strony wskazanego powyżej postanowienia w zawieranej umowie. Ponadto strony tej czynności prawnej mogą w czasie późniejszym poprzez zmianę treści zawartej umowy wyłączyć zastosowanie konwencji³⁵.

W doktrynie podkreśla się, że przedmiotowe wyłączenie może mieć charakter wyraźny (*express*), tj. uzgodnienie klauzuli umownej, wyłączającej *implicite* postanowienia konwencji, bądź też dorozumiany (*implied*), poprzez zawarcie postanowień umownych odmiennych od treści przepisów CISG³⁶. Konwencja wiedeńska nie zawiera przepisu przewidującego *expressis verbis* możliwość wyłączenia dorozumianego wyłączenia zastosowania konwencji, jak to miało miejsce w przypadku art. 3 konwencji o ujednoczonym prawie międzynarodowego

³³ Zob. J. Rąjski, *Swoboda umów w ujęciu przepisów Konwencji wiedeńskiej*, (w:) *Studia z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Biruty Lewaszewicz-Petrykowskiej*, Łódź 1997, s. 271.

³⁴ W polskiej doktrynie brak jest podziału na dwa wskazane rodzaje „wyłączenia” konwencji. Większość komentatorów niniejszej dziedziny używa generalnego stwierdzenia *opting-out*. Zob. np. M. Pazdan, (w:) *Konwencja wiedeńska...*, s. 110.

³⁵ Zob. J. Hermanowski, J.D. Jastrzębski, (w:) *Konwencja Narodów Zjednoczonych...*, s. 57.

³⁶ Większość doktryny dopuszcza możliwość dorozumianego wyłączenia konwencji. Zob. np. P. Huber, (w:) P. Huber, A. Mullis, *The CISG...*, s. 62.

kontraktu sprzedaży³⁷. Wydaje się jednak, że żaden z przepisów konwencji nie zabrania by strony w sposób dorozumiany wyłączyły jej zastosowanie³⁸.

Pełne lub częściowe wyłączenie stosowania konwencji może mieć miejsce np. poprzez wybór prawa krajowego. W takim przypadku zastosowanie mogą znaleźć przepisy zarówno prawa materialnego, jak i formalnego³⁹. W celu uniknięcia jakichkolwiek wątpliwości, strony kontraktu powinny w sposób wyraźny wskazać w klauzuli wyłączenia (*opt – out clause*) jej zakres normatywny oraz przepisy o charakterze materialnym, które będą regulować zawieraną pomiędzy stronami umowę.

Kontrowersyjna treść art. 6 CISG pozwala na stwierdzenie, iż wszystkie przepisy konwencji, z wyjątkiem art. 12, mają charakter regulacji *ius dispositivum*. Taka sytuacja stwarza hipotetyczną możliwość rozszerzenia przez strony zastosowania tego aktu prawnego także do umów sprzedaży wyłączonych z jej zasięgu (*internal opt into*). Przedmiotem licznych dyskusji jest także możliwość zastosowania niniejszej umowy międzynarodowej przez strony kontraktu, których państwa nie są jej stronami (*external opt into*)⁴⁰.

Co do zasady, w doktrynie międzynarodowego prawa handlowego przyjmuje się, że wykreowana czynność prawna nie może naruszać przepisów bezwzględnie obowiązujących⁴¹. W związku z powyższym wydawałoby się, że wykładnia językowa art. 6 CISG pozwala na stwierdzenie: strony umowy, mające związek z państwem konwencyjnym, mogą – według własnego uznania – rozciągnąć jej zastosowanie na kwestie wyłączone z zakresu normatywnego konwencji⁴². Wykładnia celowościowa art. 6 konwencji powoduje jednak uzasadnione wątpliwości. Wydaje się, że twórcy konwencji mieli na celu bezwzględne wyłączenie jej zastosowania do przedmiotów wskazanych w art. 2 konwencji. Interpretując art. 6 CISG, niewłaściwe wydaje się posiłkowe stosowanie metod wykładni pozwalających na określenie przepisów jako bezwzględnie obowiązujących⁴³. Taki podział przepisów na względnie i bezwzględnie obowiązujące nie jest stosowany

³⁷ Konwencja z dnia 1.07.1964 r. – Konwencja o ujednoczonym prawie międzynarodowego kontraktu sprzedaży towarów (*Uniform Law for the International Sale of Goods*)

³⁸ Zob. Ł. Żarnowiec, *Zastosowanie Konwencji wiedeńskiej z 11.04.1980 r. o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów na podstawie wyboru prawa*, PUG, 2003, nr 2, s. 2. Zastosowanie dorozumianego wyłączenia zastosowania konwencji może przysporzyć wielu problemów interpretacyjnych, które powinny być rozstrzygane zgodnie z przesłankami zawartymi w art. 7 konwencji.

³⁹ Strony kontraktu mogą uregulować stosunek prawny wynikający z czynności prawnej według np. przepisów polskiego kodeksu cywilnego, na podstawie właściwych przepisów prawa prywatnego międzynarodowego. Jednakże w przypadku, gdy zastosują one postanowienie umowne o treści „przepisy polskiego prawa znajdują zastosowanie”, to taka regulacja może doprowadzić w niektórych przypadkach do ponownego zastosowania konwencji. Szerzej M. Pazdan, *Prawo międzynarodowe prywatne*, Warszawa 2009, wyd. 12, s. 133.

⁴⁰ W doktrynie nie stosuje się podziału przedstawionego powyżej. Używana jest wyłącznie nazwa *opt into* bądź też *opt in*.

⁴¹ A. Calus, *Prawo cywilne i handlowe państw obcych*, Warszawa 1985, s. 291.

⁴² Np. w sytuacji, gdy przedmiotem umowy sprzedaży będzie statek.

⁴³ Por. m.in. M. Pazdan, (w:) *Konwencja wiedeńska...*, s. 121. Wykładnia postanowień konwencji powinna być niezależna od uregulowań zastosowanych w prawie wewnętrznym, co wynika m.in. z treści art. 7 konwencji. P. Schlechtriem, wskazuje jednak że „samodzielność” konwencji wynika z reguł bezpieczeństwa obrotu handlowego. Zob. P. Schlechtriem, *Uniform Sales...*, s. 36.

w systemie *common law*⁴⁴. Pomimo że art. 6 zezwala na modyfikację skutków każdego z zapisów konwencji z wyjątkiem art. 12, to ewentualne rozszerzenie jej zastosowania na transakcje wyłączone spod regulacji CISG może budzić uzasadnione wątpliwości przede wszystkim ze względu na treść regulacji wewnętrznych, przewidujących szczególnie tryb niektórych sprzedaży przedmiotów wskazanych w art. 2 konwencji. W takim przypadku zastosowanie postanowień konwencji i rozszerzenie jej zakresu na przedmioty wyłączone spod jej regulacji mogłoby doprowadzić do nieważności zawartej czynności prawnej ze względu na naruszenie przepisów prawa wewnętrznego.

Zastosowanie CISG dla stron kontraktu, w którym chociażby jeden podmiot nie miał siedziby bądź miejsca zamieszkania w państwie konwencyjnym, będzie uzależnione od regulacji wewnętrznych jego państwa, w tym norm prawa prywatnego międzynarodowego (*mandatory rules of applicable law*)⁴⁵. W takim przypadku strony będą mogły zastosować konwencję wyłącznie w sytuacji, gdy uregulowania wewnętrzne zezwalają na wybór prawa państwa będącego stroną przedmiotowej umowy międzynarodowej⁴⁶.

Jeżeli jednak poszczególne przepisy prawa prywatnego międzynarodowego nie zezwalają na zastosowanie przepisów konwencji do zawieranej umowy, to postanowienie w tym przedmiocie jest sprzeczne z przepisami powszechnie obowiązującymi⁴⁷, co powoduje nieważność przedmiotowej czynności prawnej.

III. Zakończenie

Konwencja jest jednym z najważniejszych instrumentów prawnych regulujących transakcje handlowe. Jej treść stanowi kompromis między unormowaniami zawartymi w systemie *common law* a unormowaniami opartymi na prawie stanowionym. Została ona zawarta przez poszczególne państwa (w tym Polskę) i ratyfikowana w wielu przypadkach bez jakichkolwiek zastrzeżeń do wewnętrznych porządków prawnych. Jednakże bardzo często osoby wykonujące działalność gospodarczą (a więc podmioty, które są zobowiązane do stosowania konwencji) nie zdają sobie sprawy, że jest ona prawem powszechnie obowiązującym.

⁴⁴ R.H. Youngs, *Compulsory and voluntary law: lessons in categorization for English law from continental models*, Statute Law Review, nr 33, s. 84 i n.

⁴⁵ Wyr. SN z 17 października 2008 r. II CSK 105/08, *Lex Prestige On-Line* nr 527479.

⁴⁶ Zob. M. Pazdan, (w:) *Konwencja wiedeńska...*, s. 120.

⁴⁷ Por. P. Huber, (w:) P. Huber, A. Mullis, *The CISG...*, s. 64. Niedopuszczalność powyższej regulacji w polskim prawie wynika z art. 353¹ k.c. Stosunek prawny w niniejszym przypadku byłby niezgodny z ustawą (normami *ius cogens*), np. z normami prawa prywatnego międzynarodowego. Zob. Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, wyd. 9, Warszawa 2007, s. 46; A. Brzozowski, W.J. Kocot, E. Skowrońska-Bocian, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2010, s. 207. Podobne ograniczenie zostało zawarte m.in. w § 1–301 Uniform Commercial Code. Zob. E.H. Reiley, *International Sales...*, s. 53.

jącym, które reguluje w pewnym zakresie umowę sprzedaży towarów zawieraną przez nich z podmiotami z innych państw.

Konwencja jest efektem konwencji dwóch całkowicie odmiennych systemów prawych. Zawiera ona normy prawne, które wskazują m.im. na jej zakres przedmiotowy, który jest uzależniony od trzech czynników: typu transakcji, charakteru i lokalizacji podmiotu oraz przedmiotu regulacji. Należy jednak wskazać, że interpretacja tych przepisów w praktyce budzi wiele wątpliwości. Co więcej, strony umowy powinny pamiętać, iż konwencja nie reguluje takich kwestii, jak np. ważność umowy⁴⁸, lub jej poszczególnych postanowień, a także skutków w sferze praw własności. Dlatego też jest istotne, aby kwestie nie mieszczące się w zakresie normatywnym konwencji zostały szczegółowo uregulowane w umowie.

STRESZCZENIE

Artykuł jest poświęcony tematyce zakresu przedmiotowego konwencji wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów. Praca zawiera opis definicji kontraktu sprzedaży towarów, podlegającego uregulowaniom wymienionej umowy międzynarodowej. Zaprezentowane w publikacji uwagi porównawcze pozwalają na dokładne określenie zakresu przedmiotowego tego aktu normatywnego.

SUMMARY

The articles is devoted to the issue of the thematic scope of the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods. The work includes the definition of a contract for the sale of goods, which is regulated by the above-mentioned international agreement. The comments presented in the publication make it possible to define the thematic scope of the normative act.

---

⁴⁸ E.H. Reiley wskazuje, iż wyłączenie problematyki ważności umowy stanowi jedną z głównych słabości konwencji. Powyższą regulację nazywa „czarną dziurą (*black hole*)”. E.H. Reiley, *International Sales...*, s. 36.